

بررسی نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان شهر

چابهار: نقش یک‌زبان، دوزبانه و جنسیت

ثریا رودی علی‌آبادی*

دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

محمد اکبری بورنگ**

استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

حقیظه بلوچ***

کارشناس ارشد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

علی عسگری****

استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

هادی پورشافعی*****

دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۶/۱۱/۰۴، تاریخ تصویب: ۹۸/۰۱/۲۱، تاریخ چاپ: تیر ۱۳۹۸)

چکیده

چگونگی ارتباط میان دوزبانگی و تعلیم و تربیت از موضوعات مهمی است که امروزه سیاست‌گذاران آموزشی، روان‌شناسان و معلمان با آن مواجه‌اند. پژوهش حاضر باهدف بررسی نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر چابهار طراحی و اجرا شد. این پژوهش توصیفی و از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر چابهار مشغول به تحصیل در سال ۹۳-۹۲ است که به‌صورت نمونه‌گیری طبقه‌ای برابر تعداد ۲۴۰ دانش‌آموز (۱۲۰ فارسی و ۱۲۰ بلوچ) مورد مطالعه قرار گرفتند. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه نگرش به زبان انگلیسی گاردنر انجام شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون آماری تی مستقل و رگرسیون با کمک نرم‌افزار spss استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان یک‌زبان و دوزبانه و دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری مشاهده نشد. نتایج حاصل از رگرسیون نشان داد که نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی پیش‌بینی‌کننده موفقیت تحصیلی است. **واژه‌های کلیدی:** یک‌زبانگی، دوزبانگی، نگرش، زبان انگلیسی، موفقیت تحصیلی.

* نویسنده مسئول: E-mail: s_rodialiabadi@birjand.ac.ir

** E-mail: Akbaryborng2003@birjand.ac.ir

*** E-mail: balouchh@birjand.ac.ir

**** E-mail: ali.asgari@birjand.ac.ir

***** E-mail: hpourshafei@birjand.ac.ir

۱- مقدمه

امروزه دوزبانگی یا چندزبانگی پدیده‌ای جهانی است و به‌ندرت می‌توان کشوری را سراغ داشت که دست‌کم بخش کوچکی از جمعیت آن به دو یا چند زبان تکلم نکنند، در بسیاری از کشورها، افزون بر زبان مادری، یا زبان رسمی آموزش و پرورش، زبان یا زبان‌های دیگر یا لهجه‌ها و گویش‌هایی نیز وجود دارد که این موضوع بر یادگیری و آموزش افراد آن جامعه تأثیر به‌سزایی می‌گذارد (وثوقی، ۱۳۷۰). اگر زبان کودک و زبان آموزش متفاوت باشد پدیده دوزبانگی^۱ به وجود می‌آید که زبان‌آموز باید افزون بر زبان مادری خود، زبان دیگری را نیز بیاموزد، بنابراین کوشش‌های او برای کسب علم، بیش‌تر از افراد تک‌زبانه می‌شود (دیناروند، ۱۳۷۴). بیکر^۲ (۲۰۱۱) معتقد است که فرد دوزبانه کسی است که می‌تواند از دو زبان در موقعیت‌های مختلف برای افراد مختلف و برای اهداف خاص استفاده کند. لیونگ^۳ (۲۰۰۵) نیز آموزش دوزبانگی را، به‌کاربرد بیش از یک زبان برای تدریس و یادگیری موضوعات برنامه درسی اطلاق می‌کند. ایران از جمله کشورهایی است که هم به‌لحاظ فردی و هم به‌لحاظ اجتماعی دوزبانه است، باوجود این، در کشور ما برنامه‌های آموزشی و به‌طورکلی نظام آموزشی یکدستی درباره همگی دانش‌آموزان اجرا می‌شود، صرف‌نظر از اینکه میزان آشنایی آن‌ها با زبان فارسی، به‌عنوان زبان رسمی آموزش، چقدر است (ناستی‌زایی، ۱۳۸۹). آن دسته از کودکان که بدون کمترین آشنایی قبلی با زبان فارسی، وارد دبستان می‌شوند، ناچارند بدون تسلط بر ابعاد شفاهی زبان فارسی، ابعاد نوشتاری یعنی خواندن و نوشتن آن را بیاموزند (خدادادستان، ۱۳۷۱).

چگونگی ارتباط میان دوزبانگی و تعلیم و تربیت از موضوعات مهمی است که امروزه سیاست‌گذاران آموزشی، روان‌شناسان و معلمان با آن رودررویند. افت تحصیلی و عملکردهای تحصیلی دانش‌آموزان دوزبانه، از جهتی با دوزبانگی آنان و از جهتی دیگر با روش‌های متفاوت یاددهی ارتباط دارد. برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دوزبانگی به‌عنوان یکی از موانع در پیشرفت تحصیلی کودکان اثرگذار است (عصاره، ۱۳۸۷). نتایج پژوهش تسوشیما و هوگان^۴ (۱۹۷۵) نشان می‌دهد که کودکان دوزبانه نسبت به کودکان یک‌زبانه عملکرد ضعیف‌تری

1- Bilingualism

2- Baker

3- Leung

4- Tsushima & Hogan

دارند. کریمی (۱۳۸۸) در پژوهشی مقایسه‌ای دانش‌آموزان دوزبانه و تک‌زبانه در وضعیت سواد خواندن بر اساس مطالعه بین‌المللی پرلز مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد دانش‌آموزان یک‌زبانه در خواندن و درک متون ارائه‌شده، در کلیه موارد، بالاتر از دانش‌آموزان دوزبانه‌اند. از طرف دیگر از نظر روان‌شناسی، آموزش زبان مادری سبب درک بهتر مطلب می‌شود و پیشرفت شناختی دانش‌آموزان را تأمین می‌کند (بدری، ۱۳۸۱). لئوپولد^۱ (۱۹۸۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که کودک دوزبانه از موهبت خاصی برخوردار می‌شود و بر این باور است که کودک دوزبانه برای هر شیئی دو واژه می‌شنود و وادار می‌گردد تا به‌محتوای وصفی واژه بیش‌تر از صورت آن توجه کند. دیناروند (۱۳۷۴) در پژوهشی به این نتیجه رسید که دوزبانه‌ها در برخی مهارت‌های خلاقیت و حل مسئله، از کودکان تک‌زبانه موفق‌ترند و در آزمون‌های هوش، توانایی بیش‌تری از خود نشان می‌دهند؛ بنابراین شناخت پدیده دوزبانگی و اثرات مثبت و منفی آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند کمک مؤثری در رفع تنگناهای احتمالی ناشی از این پدیده داشته باشد. نتایج پژوهش فیاضی، صحراگرد، روشن و زندی (۱۳۹۶) نیز نشان داد که دانش‌آموزان دوزبانه در بخش‌های هوش زبانی و هوش ریاضی - منطقی، در مقایسه با دانش‌آموزان یک‌زبانه برتری دارند.

بنابر آنچه مشاهده شد، پژوهش‌های انجام‌شده در رابطه با دوزبانگی در ایران بیش‌تر بر تأثیر توانایی‌های ذهنی و شناختی بر پیشرفت یا عملکرد تحصیلی تأکید می‌کنند (فتاحی، ۱۳۷۳؛ مهرجو، ۱۳۷۴؛ خوشرو، ۱۳۷۵؛ هوسپیان، ۱۳۷۸). اما مطالعه عوامل مؤثر بر پیشرفت یا عملکرد تحصیلی مسئله‌ای پیچیده است. چراکه آن یک عنصر چندبعدی است، به‌گونه‌ای بسیار ظریف به تمام ابعاد رشدی دانش‌آموز از قبیل رشد جسمی، اجتماعی، شناختی و عاطفی مربوط است، در رابطه با این موضوع گلمن^۲ (۲۰۰۶) معتقد است که هوش شناختی در بهترین حالت خود تنها عامل ۲۰ درصد از موفقیت‌های زندگی است ۸۰ درصد موفقیت‌ها به‌عوامل دیگر وابسته است و سرنوشت افراد در بسیاری از موارد درگرو مهارت‌هایی است که عوامل غیرشناختی را تشکیل می‌دهد. یکی از مسائل و مشکلات اساسی زندگی تحصیلی و آموزشی دانش‌آموزان، نگرش آن‌ها نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی است. بیکر (۲۰۱۱) بر اهمیت نگرش‌ها در بحث دوزبانگی تأکید دارد. وی معتقد است نگرش‌ها، تمایلات یاد گرفته شده‌اند

1- Leopold

2- Goleman

و به احتمال به‌طور نسبی ثابت‌اند و تمایل به پایداری دارند. گرچه نگرش‌ها به وسیله تجربه تحت تأثیر قرار می‌گیرند، اما تغییر نگرش‌ها مفهومی اساسی در دوزبانگی به‌شمار می‌رود. این در حالی است که در دنیای امروز، زبان انگلیسی زبان آموزش رشته‌های مختلف در سطوح عالی و تولید علم در سرتاسر دنیا است و عدم آشنایی با این زبان، برابر با عدم زندگی در دنیای مدرن امروزی است. از آنجایی که بیش‌تر نقاط ایران دوزبانه‌اند (و یا یک‌زبان و یک لهجه خاص دارند) برای یادگیری هر چه بهتر این زبان لازم است مدارس و دانشگاه‌ها تلاش کنند تا ضمن بررسی عوامل مؤثر بر یادگیری زبان دوم یا سوم به‌دانش‌آموزان کمک کنند تا در دنیای امروز با یادگیری زبان انگلیسی از علوم روز دنیا عقب نمانند و بتوانند از اطلاعاتی که هر روز بر آن‌ها افزوده می‌شود، بهره‌مند گردند (کشاوری و آستانه، ۱۳۸۶).

پورموسعد (۱۳۸۱) در پژوهشی به‌بررسی کنش‌های آذری‌زبان و تک‌زبان‌های فارسی‌زبان در فرایند یادگیری زبان سوم پرداخت. نتایج نشان داد که دوزبان‌ها به‌کمک آگاهی‌های فرازبانی و تجارب قبلی و با استفاده از تشابهات و تفاوت‌های دو زبان، در فراگیری زبان سوم موفق‌ترند. برخلاف این پژوهش، نتایج مطالعه بحرینی (۱۳۸۵) حاکی از این بود که بین دانش‌آموزان دوزبانه و تک‌زبان درزمینه خودزبان و واژگان، تفاوت معناداری وجود دارد، به‌این معنا که دانش‌آموزان تک‌زبان از دوزبان‌ها پیشی گرفتند. این تفاوت درزمینه دستور زبان چشمگیرتر از زمینه لغت بود.

فیاضی، صحراگرد، روشن و زندی (۱۳۹۳) با روشی مقایسه‌ای به‌بررسی میزان دانش زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوزبانه استان خوزستان و دانش‌آموزان یک‌زبان استان فارس در مقطع چهارم متوسطه پرداختند. یافته‌ها نشان داد، بین دوزبانگی و دانش واژگانی و دستوری زبان انگلیسی دانش‌آموزان، رابطه معناداری وجود ندارد. به‌عبارت‌دیگر، در این تحقیق، دانش‌آموزان یک‌زبان، در مقایسه با همتایان دوزبانه‌شان، در میزان دانش دستوری و واژگانی زبان انگلیسی، از وضعیت بهتری برخوردارند. یافته رستمی و رزینی (۱۳۸۷) نشان داد که بین زبان‌آموزان پسر تک‌زبان و دوزبان در یادگیری زبان جدید یعنی عملکرد در آزمون درک مطلب و آزمون دامنه واژگان استاندارد، تفاوت معناداری مشاهده نشد. به‌عبارت‌دیگر دوزبانگی هیچ‌گونه تأثیری در توانایی عملکرد درک مطلب و دامنه واژگان زبان‌آموزان پسر سطح متوسطه انگلیسی ندارد.

رشد فزاینده دانش و فناوری، دگرگونی‌های چشمگیری در شیوه ارتباطات به ارمغان آورده است. در این راستا، آشنایی با زبان انگلیسی برای انتقال فناوری‌های جدید و استفاده از منابع مختلف با روش‌های مختلف نقش بسیار عمده و حساسی را ایفا می‌کند. همگام با این نقش،

علم آموزش زبان‌های خارجه به یکی از پیشرفته‌ترین علوم مبدل شده است. در بسیاری از کشورها این موضوع بخش مهمی از امکانات آموزشی را به خود اختصاص داده است. در کشور ما نیز مسئله آموزش زبان‌های خارجی از اهمیت چشمگیری برخوردار است و ضرورت تجدیدنظر در برنامه‌های آموزش زبان‌های خارجی روزبه‌روز اهمیت پیدا می‌کند. امروزه هزاران دانش‌آموز و دانشجو، پس از آنکه صدها ساعت را زیر سقف کلاس‌های زبان سپری کرده‌اند، در گستره مهارت‌های گوناگون زبان به سطح مطلوبی از توانایی دست نمی‌یابند. عوامل متعددی در یادگیری فرد از جمله یادگیری زبان خارجی نقش دارند. از میان عوامل تأثیرگذار بر یادگیری زبان، عوامل عاطفی و اجتماعی، مهم و گاهی تعیین‌کننده‌اند، نگرش مثبت و انگیزه نیز از این‌ها قرارند (قهرکی، حق‌وردی، ۱۳۸۹). با توجه به اهمیت مشکلات یادگیری آن دسته از دانش‌آموزان ایرانی که زبان مادری آنان متفاوت از زبان فارسی است، و لزوم توجه به نگرش آنان نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی، هدف پژوهش حاضر، بررسی نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوره متوسطه یک‌زبانه و دوزبانه است. مسئله اساسی این است که؛ پژوهش‌هایی که در رابطه با دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه انجام شده، بیش‌تر در دوره ابتدایی انجام گرفته است، آیا این تفاوت در دوره متوسطه هم بین دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه احساس می‌شود؟ با توجه به نقش تأثیرگذار مدارس بر رشد مهارت‌های اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان و اهمیت فراگیری این مهارت‌ها در افزایش توانمندی دانش‌آموزان در سازگاری مؤثرتر با خود و محیط و همچنین حساسیت ویژه دوره نوجوانی و تأثیرات پایدار این دوره بر شکل‌گیری شخصیت نوجوان، ضرورت توجه به آموزش زبان انگلیسی در دوره دبیرستان روشن می‌شود.

۲- سؤالات پژوهش

۱. آیا بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه، تفاوت معناداری وجود دارد؟
۲. آیا بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان دختر و پسر، تفاوت معناداری وجود دارد؟
۳. آیا نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی پیش‌بینی‌کننده موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است؟

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پس‌رویدادی (علی - مقایسه‌ای) است. در این پژوهش دوزبانه و یک‌زبانه به‌عنوان متغیر مستقل و نگرش به‌عنوان متغیر وابسته بررسی شد. جامعه آماری این پژوهش، شامل همگی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر چابهار مشغول به تحصیل در سال ۹۳-۱۳۹۲ است که به‌صورت نمونه‌گیری طبقه‌ای، برابر تعداد ۲۴۰ دانش‌آموز (۱۲۰ فارس و ۱۲۰ بلوچ) مورد مطالعه قرار گرفتند.

گردآوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه نگرش به‌زبان انگلیسی گاردنر^۱ (۱۹۸۲) انجام شد. این پرسش‌نامه توسط گاردنر (۱۹۸۲) ساخته شده و شامل ۱۲ ماده است که با طیف لیکرت ۱ تا ۶ درجه‌بندی می‌شوند. پرسش‌نامه مذکور، نگرش دانش‌آموزان نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی را مورد سنجش قرار می‌دهد، این پرسش‌نامه ۱۰۴ گویه دارد و از ۱۲ خرده‌مقیاس (علاقه به‌زبان خارجی، تشویق والدین، شدت انگیزش، و اضطراب کلاس انگلیسی، ارزیابی معلم انگلیسی، نگرش نسبت به یادگیری زبان انگلیسی، نگرش نسبت به افرادی که انگلیسی صحبت می‌کنند، جهت‌گیری یکپارچه، میل به یادگیری انگلیسی، ارزیابی درس انگلیسی، اضطراب استفاده از انگلیسی و جهت‌گیری ابزاری) تشکیل شده است. اما در این پژوهش تمرکز عمده بر خرده‌مقیاس نگرش نسبت به یادگیری زبان انگلیسی بود. به‌منظور حصول اطمینان بعد از ترجمه پرسش‌نامه به فارسی، از نظر استادان گروه زبان برای اصلاح عبارات استفاده شده است و توسط استادان علوم تربیتی، روایی محتوایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. گاردنر (۱۹۸۲) در پژوهش خود همسانی درونی سؤالات این پرسشنامه را در یک نمونه ۳۲ نفری در کانادا برحسب ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۸۹ تا ۰/۹۱ گزارش کرده است. همچنین پایایی این پرسشنامه برحسب مقیاس آلفای کرونباخ توسط پژوهشگر ۰/۸۶ به‌دست آمد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون آماری T مستقل و رگرسیون با کمک نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

۴- یافته‌ها

۱- آیا بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه تفاوت معنادار وجود دارد؟

به‌منظور بررسی تفاوت بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه از آزمون تی مستقل استفاده شد. نتایج نشان داد که بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه، تفاوتی به لحاظ آماری مشاهده نشد ($t = 1/794$ و $sig = 0/07$)؛ (جدول ۱).

جدول ۱: نتایج آزمون تی مستقل برای بررسی تفاوت نگرش نسبت به درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه

sig	t	درجه آزادی	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت میانگین	میانگین	تعداد	آزمودنی‌ها	
0/07	1/794	238	2/25	1/42	45/71	120	دوزبانه	
					43/15	120	یک‌زبانه	

۲- آیا بین نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد؟
 نتایج آزمون تی مستقل برای بررسی تفاوت نگرش نسبت به درس زبان انگلیسی بنا بر جنسیت نشان داد، بین نگرش دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود ندارد ($t = -1/13$ و $sig = 0/25$)؛ (جدول ۲).

جدول ۲: نتایج آزمون تی مستقل برای معنادار بودن نگرش نسبت به درس زبان انگلیسی بر حسب جنسیت

sig	t	درجه آزادی	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت میانگین	میانگین	تعداد	آزمودنی‌ها	
0/25	-1/13	238	1/43	-1/62	43/63	120	دانش‌آموزان دختر	
					45/26	120	دانش‌آموزان پسر	

۳- آیا نگرش نسبت به درس زبان انگلیسی پیش‌بینی کننده موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است؟

به‌منظور پیش‌بینی موفقیت تحصیلی بر اساس نگرش به‌یادگیری درس زبان انگلیسی از رگرسیون استفاده شد. نتایج حاصل از رگرسیون نشان داد که نگرش پیش‌بینی کننده موفقیت تحصیلی است ($R=0/20$ و $T=3/23$ و $p=0/01$)؛ (جدول ۳).

جدول ۳: خلاصه آزمون معناداری مدل پیش‌بینی موفقیت تحصیلی توسط نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی

Sig	F	مجذور R تنظیم شده	مجذور R	R	متغیر
0/000	10/47	0/038	0/04	0/20	نگرش

جدول ۴: ضریب رگرسیون استاندارد شده و استاندارد نشده متغیر نگرش در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان

Sig	t	ضریب استاندارد شده	ضریب غیراستاندارد		متغیر
		Beta	Std. Error	B	
0/000	42/67	0/205	0/39	16/64	مقدار ثابت
0/001	3/23	0/20	0/009	0/02	نگرش

۵- بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که نتایج نشان دادند؛ نگرش نسبت به‌یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه، تفاوتی به لحاظ آماری نداشت. این نتایج با یافته بیرجندی و مرعشی (۱۳۸۱) که نشان دادند تفاوت معناداری در میزان یادگیری زبان انگلیسی یک‌زبانه‌ها و دوزبانه‌ها وجود ندارد، که این همسو با یافته‌های کشاورز و آستانه (۱۳۸۸)، احمدی‌مهر

(۱۳۷۱)، احمدی، اعتمادی، یوسفی و سهرابی (۱۳۸۸)، پورمسعود (۱۳۸۱) و ابطحی و خدادادیان (۱۳۹۵) است که نشان دادند، دوزبانگی دانش‌آموزان تأثیر مثبتی در فراگیری واژگان زبان سوم دارد، ناهمسو است. همچنین براون^۱ (۲۰۰۰) نشان داد دوزبان‌ها توانایی بیشتری در یادگیری زبان دوم دارند، اشمیت^۲ (۲۰۰۲) هم به این نتیجه رسید که دوزبان‌ها در یادگیری زبان انگلیسی، به‌ویژه در درک مطلب، دامنه‌ واژگان و دستور زبان، بهتر از افراد تک‌زبان عمل می‌کنند. نتایج مطالعه سانز^۳ (۲۰۰۰) نیز نشان‌داد نمره‌های دوزبان‌ها در آزمون زبان انگلیسی به‌مراتب بالاتر از افراد تک‌زبان بوده است.

همان‌طور که در تعریف نگرش گفتیم نگرش طرز تلقی زبان‌آموزان نسبت به زبان انگلیسی است که به‌صورت مثبت، منفی یا خنثی ممکن است وجود داشته باشد، این طرز نگرش با توجه به‌سابقه ذهنی، فرهنگ زبان‌آموز، دور یا نزدیک بودن به‌فرهنگ زبان دوم تعریف و تلقی می‌شود. هرکدام از زبان‌آموزان ممکن است تعریف و نگرش مختلفی، با توجه به‌سابقه ذهنی خود، از فرهنگ و زبان یا مردم و سرزمین زبان دوم داشته باشند؛ اگر این تصویر ذهنی مثبت بود، یادگیری را تسهیل و اگر منفی یا خنثی بود، در عدم یادگیری تأثیر می‌گذارد (کوک، ۲۰۰۳ نقل در گرجیان، محمودی و میر، ۱۳۸۹). نتایج این سؤال ثابت می‌کند که یادگیرندگان اطلاع جامع و کافی از فرهنگ و زبان انگلیسی ندارند و آن را به‌عنوان یک موضوع درسی مثل بقیه دروس پذیرفته‌اند. دلیل عمده آن عدم ارتباط با فرهنگ و زبان و مردم آن جامعه است که زبان را فقط در سطح آموزش در اختیار دارند، بنابراین چنین نتایجی منطقی می‌نماید.

در بررسی نگرش نسبت به‌درس زبان انگلیسی برحسب جنسیت، نتایج نشان‌داد، بین نگرش نسبت به‌یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان دختر و پسر، تفاوت معناداری وجود ندارد. این یافته با یافته‌های مرزبان و اسماعیل‌زاده قمی (۱۳۹۵) که نشان دادند تفاوتی بین زنان و مردان در یادگیری اصطلاحات انگلیسی وجود ندارد، نیز قهرکی و حق‌وردی (۱۳۸۹) که نشان دادند بین میانگین نگرش دانشجویان پسر و دختر نسبت به‌یادگیری درس زبان انگلیسی تفاوت معنادار وجود ندارد، گرجیان، محمودی و میر (۱۳۸۹) هم به‌این نتیجه رسیدند که بین نگرش، سن، جنسیت و یادگیری زبان انگلیسی ارتباط معنی‌داری وجود ندارد و یافته‌های درودی‌نژاد و بروجن (۱۳۹۰) نیز نشان دادند بین دختران و پسران در زمینه

1- Brown

2- Schmitt

3- Schmitt

خودتنظیمی در زبان انگلیسی تفاوت معناداری وجود ندارد. همسو با یافته دباغ و خواجه‌پور (۱۳۹۰) به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان دختر بیش‌تر دارای انگیزه منسجم (یکپارچه) و پسران بیش‌تر دارای انگیزه ابزاری نسبت به یادگیری زبان انگلیسی‌اند. علاوه بر آن، دختران نگرش بسیار مثبت‌تری نسبت به یادگیری زبان انگلیسی دارند، فیاضی (۱۳۹۳) نشان داد که دانش‌آموزان دختر در هوش زبانی نسبت به دانش‌آموزان پسر برتری دارند، رحمتیان و اطرش (۱۳۸۶) نیز نشان دادند دختران نسبت به پسران با انگیزش بیشتری به فراگیری زبان خارجی می‌پردازند و پسران از نظر رفتاری، نسبت به دختران، تمایل کمتری در به‌کارگیری توانایی‌هایشان در زمینه یادگیری زبان انگلیسی از خود نشان می‌دهند، همچنین سازگاری دختران نسبت به پسران با نظام آموزش زبان خارجی بیشتر است و در نتیجه یادگیری آنان در محیط‌های آموزشی بیشتر است و یافته‌های بیرجندی و مرعشی (۱۳۸۱) که نشان دادند میزان یادگیری زبان انگلیسی در میان دختران و پسران (چه یک‌زبانه و چه دوزبانه) آشکارا تفاوت دارد، ناهمسو است. در تبیین این یافته تحقیق می‌توان این‌گونه بیان داشت؛ از آنجاکه نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی تحت تأثیر مؤلفه‌های زیادی قرار می‌گیرد و از آنجاکه دانش‌آموزان مورد بررسی از یک منطقه با بافت اقتصادی مشابهی انتخاب شده‌اند، بنابراین انتظار می‌رود که در نگرش نسبت به زبان آموزشی آنان نیز تفاوتی مشاهده نشود، بنابراین نتایج منطقی می‌نماید.

همچنین نتایج نشان داد نگرش نسبت به یادگیری درس زبان انگلیسی، موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را در پی دارد. این یافته پژوهش با یافته‌های دورنای^۱ (۲۰۰۹) که نشان داد، بین نگرش و یادگیری زبان رابطه معناداری وجود دارد، دوهرتی^۲ نتیجه‌گیری کرد که نگرش نسبت به زبان انگلیسی بر موفقیت در یادگیری زبان تأثیر دارد و پژوهش انجام‌شده توسط آکوبویرو و جوش‌ها^۳ (۲۰۰۴) که نشان دادند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در علوم را می‌توان بر اساس خودپنداره و نگرش دانش‌آموزان را به فعالیت‌های تحصیلی پیش‌بینی کرد که در این پیش‌بینی، نگرش سهم بیش‌تری را ایفا می‌کند، نیز پژوهش انجام‌شده توسط بسی^۴ (۲۰۰۲) نشان داد که نگرش مثبت دانش‌آموزان نسبت به دروس دانشگاهی بر پیشرفت

1- Duvernay

2- Doherty

3- Akubuiro & Joshua

4- Bassey

تحصیلی آنان در این درس‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد (نقل در پاشا شریفی، ۱۳۸۵) همسو است. در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که نگرش نسبت به مسائل تحصیلی، از جمله عوامل تعیین‌کننده عملکرد و پیشرفت تحصیلی به‌شمار می‌روند. نگرش منفی نسبت به مدرسه، بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر منفی بر جای می‌گذارد و به ترک تحصیلی نابهنگام در دوره‌های مختلف تحصیلی دامن می‌زند. هر چه نگرش‌ها و انگیزش‌های زبان‌آموزان درونی‌تر شود، تمایل آن‌ها برای ادامه یادگیری زبان افزایش می‌یابد و احساس شایستگی آن‌ها در زبان مورد مطالعه بیشتر می‌شود (نولز^۱، ۲۰۰۱ نقل در اکبری بورنگ، حسینی و شکوهی‌فرد، ۱۳۹۳)، بنابراین، این یافته پژوهش منطقی می‌نماید.

نتایج پژوهش حاضر محدود به دانش‌آموزان یک‌زبان (فارس) و دوزبانه (بلوچ) مقطع متوسطه شهر چابهار است و به احتمال قابل‌تعمیم به جامعه آماری، مقاطع تحصیلی و مناطق آموزشی دیگر نیست. همچنین محدودیت دیگر این پژوهش، استفاده صرف از ابزار خودگزارشی است.

۶- منابع

- ابطحی، مهدی و خدادادیان، مهدی (۱۳۹۵). تأثیر دوزبانی بر یادگیری زبان سوم؛ مطالعه میدانی بر روی فارسی‌آموزان چینی تک‌زبان و دوزبانه. نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۸ (۱)، ۷۱-۸۸.
- احمدی، احمد؛ اعتمادی، عذرا؛ یوسفی، ناصر؛ سهرابی، احمد. (۱۳۸۸). مقایسه یادگیری زبان انگلیسی در دانش‌آموزان یک‌زبان و دوزبانه. فصل‌نامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ۲ (۲)، ۱۶۴-۱۴۸.
- احمدی‌مهر، مهدی. (۱۳۷۱). نقش دوزبانی در یادگیری واژگان دیگر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان. قابل‌بازیابی از [http://: www. Preschool, talif](http://www.Preschool.talif)
- اکبری بورنگ، محمد؛ حسینی، سیدعلی و شکوهی‌فرد، حسین (۱۳۹۳). رابطه راهبردهای یادگیری و نگرش نسبت به یادگیری زبان انگلیسی با موفقیت در درس زبان انگلیسی عمومی دانشجویان کارشناسی دانشگاه بیرجند. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، ۴ (۱)، ۱۲۵-۱۰۷.
- بحرینی، نسرين (۱۳۸۵). پدیده دوزبانی: عاملی بازدارنده یا تقویت‌کننده. نشریه پژوهش ادبیات معاصر جهان، ۳۲.

بدری، رحیم. (۱۳۸۱). ارزیابی اثربخشی دوره یک‌ماهه آمادگی تابستان در مناطق دوزبانه آذربایجان شرقی. شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.

بیرجندی، پرویز، مرعشی، حمید. (۱۳۸۱). مقایسه تطبیقی یادگیری زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوزبانه و دوزبانه دبیرستانی. متن پژوهی ادبی، ۶ (۱۲)، ۷۸-۱۱۶.

پاشاشریفی، حسن. (۱۳۸۵). سنجش انگیزه درونی و بیرونی پیشرفت و نگرش دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی نسبت به مسائل تحصیلی و سهم این متغیرها در تبیین پیشرفت تحصیلی آنان. فصل‌نامه نوآوری‌های آموزشی، ۵ (۱۸)، ۱۷۲-۲۰۲.

پورمسعود، رحیم (۱۳۸۱). دوزبانگی و فراگیری زبان سوم. نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی (تبریز)، ۴۵ (۱۸۲)، ۳۱-۴۵.

خوشرو، وحید. (۱۳۷۵). شناسایی تأثیر دوزبانه بودن بر پیشرفت تحصیلی. قابل بازیابی از <http://www.Preschool.talif.ir>

دباغ و خواجه‌پور (۱۳۹۰). نگرش و انگیزش در یادگیری زبان انگلیسی به‌عنوان زبان دوم در دانش‌آموزان دبیرستان. سومین کنفرانس جهانی علوم تربیتی، ۱۹، ۱۲۱۳-۱۲۰۹.

دوردی‌نژاد، قربان و بروجن، آقاصفی (۱۳۹۰). بررسی نقش جنسیت در خودتنظیمی یادگیری زبان انگلیسی در میان دانشجویان ایرانی. فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، بازیابی شده از <http://journals.ihu.ac.ir/index.php/cwfs/article/view/3367>

دیناروند، جعفر. (۱۳۷۴). نگاهی به دوزبانگی. نشریه علوم تربیتی «تربیت»، ۱۰۳ (۱۷-۱۹).

رحمتیان، روح‌الله و اطرشی، محمدحسین (۱۳۸۶). بررسی نقش جنسیت در فرایند یادگیری زبان خارجی. پژوهشنامه علوم انسانی، ۵۵، ۲۶-۱۵.

رستمی، رضا و رزینی، هادی (۱۳۸۷). مقایسه عملکرد زبان‌آموزان پسر تک‌زبانه و دوزبانه در یادگیری زبان جدید، فصلنامه علوم روان‌شناختی، ۲۶.

عصاره، فریده. (۱۳۸۷). بررسی مشکلات زبان‌آموزی کودکان پایه اول ابتدایی در مناطق دوزبانه. فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی، ۳ (۹)، ۶۰-۴۹.

فتاحی، بهرام. (۱۳۷۳). بررسی و مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تک‌زبانه و دوزبانه (شهرهای تهران و تبریز) مقطع ابتدایی در درس املا و فارسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم تربیتی.

فیاضی، علی، صحراگرد، رحمان، روشن، بلقیس، زندی، بهمن. (۱۳۹۳). مقایسه دانش زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوزبانه استان خوزستان و دانش‌آموزان یک‌زبانه استان فارس در مقطع چهارم متوسطه: رویکردی شناختی. *مجله زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*، ۶ (۱۰)، ۶۹-۹۶.

فیاضی، علی، صحراگرد، رحمان، روشن، بلقیس، زندی، بهمن. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر دوزبانگی و جنسیت بر هوش زبانی و هوش ریاضی - منطقی با مقایسه دانش‌آموزان دوزبانه و یک‌زبانه. *جستارهای زبانی*، ۸ (شماره ۲ (پیاپی ۳۷))، ۲۲۵-۲۴۸.

فیاضی، علی (۱۳۹۳). بررسی هوش چندگانه، حاکمیت نیمکره‌های مغزی و دانش دستوری و واژگانی زبان انگلیسی دانش‌آموزان یک‌زبانه و دوزبانه‌ی سال چهارم متوسطه در استان‌های فارس و خوزستان. رساله دکتری، دانشگاه پیام نور، ایران.

قهرکی، شهرام؛ حقوردی، حمیدرضا. (۱۳۸۹). بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه‌های آزاد منطقه ۴ کشور نسبت به یادگیری زبان انگلیسی. *دانش و پژوهش در علوم تربیتی*، (۲۷)، ۱-۲۶.

کریمی، عبدالعظیم. (۱۳۸۸). مقایسه دانش‌آموزان دوزبانه و تک‌زبانه در وضعیت سواد خواندن بر اساس مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن (PIRLS ۲۰۰۱). *مجموعه مقالات همایش ملی دوزبانگی و آموزش (چالش‌ها، چشم‌اندازها و راهکارها)*. چاپ اول. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

کشاوری، محمدحسین؛ آستانه، حمیده. (۱۳۸۶). تأثیر دوزبانگی در یادگیری واژگان زبان انگلیسی به‌عنوان یک‌زبان بیگانه (زبان سوم). تهران، دانشگاه تربیت‌معلم. قابل‌بازرسی از <http://www.yalgeztabrizli.Blogfa.Com>.

گریجان، بهمن؛ محمودی، خلیل؛ میر، فرزانه. (۱۳۸۹). تفاوت‌های فردی دانشجویان و رابطه آن‌ها با یادگیری زبان انگلیسی. *فصل‌نامه تخصصی علوم اجتماعی*، (۸)، ۱۱۱-۱۳۰.

مرزبان، امیر و اسماعیل‌زاده قمی، محمدامین (۱۳۹۵). تأثیرات ارتباط رایانه محور و جنسیت بر یادگیری اصطلاحات انگلیسی توسط دانشجویان دانشگاهی رشته زبان انگلیسی. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۶ (۲)، ۳۶۵-۳۹۲.

مهرجو، علی؛ هادیان، مجید؛ (۱۳۷۴). مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوزبانه و یک‌زبانه پسر سال سوم ابتدایی در شهرستان اهواز. *شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان خوزستان*، (۱۴)، ۳۸-۴۰.

ناستی‌زایی، نازی. (۱۳۸۹). مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان یک‌زبانه و دانش‌آموزان دوزبانه پایه اول ابتدایی در دروس املاء و فارسی. شهر سراوان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور تهران.

هوسپیان، آلیس. (۱۳۷۸). مقایسه توانایی‌های معنی‌شناختی دانش‌آموزان دوزبانه و تک‌زبانه در پایه‌های دوم و پنجم ابتدایی مدارس شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۷۶-۷۷. فصل‌نامه علمی-پژوهشی فرهنگ زبان و زبانشناسی، ۳۰۲-۳۲۹.

Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (Vol. 79). Multilingual matters.

Brown, H. D. (2000). *Principles of Language learning and teaching*. Oxford: Oxford University Press.

Doherty, K. M. (2002). Students speak out. *Education Week*, 11 (35), 19-23.

Duvernay, N. (2009). *Motivation & Anxiety in the Korean EFL classroom*. *Kling*, 3, 1-20. Retrieved from <http://www.kling.or.kr/pds/kling,200902/1-19.pdf>.

Gardner, R. (1982). On Gardner on Affect: A discussion of validity as it relates to the attitudinal/motivational test battery: A response from Gardner. *Language Learning*, 32 (3), 191-199.

Goleman, D. (2006). *Emotional intelligence*. Bantam.

Leopold, W.f. (1989). Speech Development of a Bilingual child. *Evantston, North western university studies*, 6(11). 11- 19.

Leung, C. (2005). Language and content in bilingual education. *Linguistics and Education*, 16(2), 238-252.

Sanz, C. (2000). Bilingual education enhances third language acquisition: Evidence from Catalonia. *Applied Psycholinguistics* 21, 23- 44.

Schmitt, N., (2002). *An Introduction to applied Linguistics*. Cambridge University Press.

Tsushima, W. T., & Hogan, T. P. (1975). Verbal Ability and School Achievement of Bilingual and Monolingual Children of Different Ages1. *The Journal of Educational Research*, 68(9), 349-353.